

Verkfræðingafélag Íslands

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið

Skuggasundi 1

101 Reykjavík

Mál: Hvítbók um aðlögun að loftslagsbreytingum — Drög að stefnu

Inngangur

Hvítbók um aðlögun að loftslagsbreytingum – drög að stefnu er til umsagnar í Samráðsgátt stjórnvalda. Hvítbókin inniheldur umfjöllun um aðlögun að loftslagsbreytingum og tillögu að stefnu stjórnvalda um aðlögun íslensks samfélags að loftslagsbreytingum.

Lögð er áhersla á áhrif loftslagsbreytinga og þá náttúruvá sem þeim fylgja. Aðgerðir sem farið verður í miða að því að auka viðnámsþrótt gagnvart afleiðingum loftslagsbreytinga og er markmiðið að þær verði byggðar á bestu fáanlegu vísindalegu upplýsingum og fela í sér að tekið sé tillit til áhættumats og viðmiða um ásættanlega áhættu fyrir samfélag og lífríki.

Markmiðið með hvítbókinni er umfjöllun og ákvörðun um framtíðarsýn, markmið og árangur, sjónarmið og gildi sem byggt skal á. Mikilvægt er að meta möguleg áhrif á íslenskt samfélag til lengri og skemmri tíma.

Þættir samfélagsins sem eru til umfjöllunar eru skipulag, vatn og fráveitur, orkumál, samgöngur, atvinnuvegir, þjóðarhagur, lýðheilsa og félagslegir innviðir. Farið er yfir núvendi stofnanagerð, samþættingu aðlögunarvinnu og næstu skref.

Verkfræðingafélag Íslands (VFÍ) fagnar útgáfu hvítbókar um aðlögun að loftslagsbreytingum og þakkar fyrir tækifæri til að fá að taka þátt í mótun hennar með því að skila inn umsögn. Það er augljóst að mikil og góð vinna hefur verið lögð í gerð hvítbókarinnar sem notuð verður til grundvallar við tímabæra stefnugerð Íslands um aðlögun að loftslagsbreytingum.

Vel er staðið að vali á fólki sem stendur á bak við gerð hvítbókarinnar sem mótar breiðan þekkingargrunn sem er nauðsynlegur í öllum málum sem tengjast loftslagsmálum.

Verkfræðingafélag Íslands er reiðubúið til að taka þátt í samstarfi um stefnumótun vegna aðlögunar að loftslagsbreytingum sem og leggja hönd á plóg við að koma einstökum aðgerðum í framkvæmd. Félagið getur einnig stutt við áætlanagerð og innleiðingu áætlana með sérhæfðri þekkingu og áhuga félagsmanna á mörgum af lykilþáttum eins og náttúruvá, veitumálum, samgöngum, orkumálum og skipulagsmálum.

Tillögur Verkfræðingafélags Íslands (VFÍ)

Gerð hvítbókarinnar er mjög umfangsmikið verkefni og mörg atriði sem horfa þarf til og forgangsraða þegar stefna um aðlögun að loftslagsbreytingum er sett og verkefni valin til að setja í framkvæmdaráætlun. Því er enn mikilvægara að samræma framsetningu á köflunum.

VFÍ gerir athugasemd við það að uppbygging á einstökum köflum í hvítbókinni hefur ekki verið að fullu samræmd. Þannig er til dæmis mis skýrt hvernig markmið fyrir einstaka þætti eru dregin fram. Til bóta væri að samræma uppsetningu kaflanna til að auðvelda þá vinnu sem framundan er við stefnumótun og ákvarðanatöku. Annað dæmi er misræmi milli umfangs umfjöllunar um mismunandi atvinnuvegi (kafli 9). Ferðapjónustan og váttrygginga- og fjármálastarfsemi fær áberandi mesta umfjöllun og flest markmiðin. Þetta kann að helgast af því að mismiklar upplýsingar liggi fyrir en best færi á því að jafnvægis væri leitað í umfjöllun um þessa atvinnuvegi sem verða allir fyrir áhrifum af loftslagsbreytingum og þurfa að huga að aðgerðum til aðlögunar.

VFÍ leggur til að uppbygging kafla 4-11 sé samræmd og að skýrt sé hver markmiðin eru fyrir hvern þátt. Sem dæmi er í kafla 6 fjallað um markmið fyrir neysluvatn og vatnsveitur en ekki kemur skýrt fram hver markmið hvítbókar fyrir fráveitur eru. Þar eru hins vegar taldar upp aðgerðir sem lagðar eru til í skýrslu vísindanefndar um loftslagsbreytingar en ekki er ljóst hvort þær aðgerðir eigi að teljast til markmiða hvítbókar eða ekki.

Tekið er undir það atriði að sumir þættir ganga þvert á kafla eins og þeir eru settir upp í hvítbókinni og því mikilvægt að taka tillit til þess þegar kemur að því að setja stefnuna og gera áætlun til að fylgja henni.

Grunnmarkmið (kafli 3.2)

Grunnmarkmið hvítbókarinnar eru almennt skýr og ná yfir alla þá helstu þætti sem snúa að málaflokknum. Að því sögðu mætti eitt af grunnmarkmiðunum snúa að greiningu á ábyrgðarskiptingu sveitarfélaga og ríkis gagnvart aðlögun vegna loftslagsbreytinga. Afar mikilvægt er að ljóst sé hvar ábyrgðin liggur svo stefna og aðgerðir nái fram að ganga.

VFÍ gerir eina athugasemd varðandi grunnmarkmiðin. Kveða þarf fastar að orði í markmiði 9, þar sem segir „skoða lög og regluverk varðandi aðlögun að loftslagsbreytingum“ eða umorða þannig að það sé skýrara hvað átt er við með því að „skoða“.

Náttúruvá (kafli 4)

Umfjöllun um náttúruvá nær vel yfir fyrirbyggjandi upplýsingar og gefur skýra mynd af stöðunni. Markmiðin í málaflokknum eru skýr og tekur VFÍ heilshugar undir það að tryggja þurfi skynsamlegt skipulag og landnýtingu sem sé ein mikilvægasta forvörnin til að koma í veg fyrir slys, manntjón og eignatjón vegna náttúruvá. Sömuleiðis er markmið um að ljúka við gerð hættumats og áhættumats fyrir alla náttúruvá gríðarlega mikilvægt. VFÍ leggur áherslu á að fjármagn verði tryggt til þessa verkefnis og skýrt vel hlutverk ríkis og sveitafélaga.

VFÍ telur að markmið um mælingar og vöktun loftslagsbreytinga sem sett er fram í kafla 8 um samgöngur eigi ekki síður heima í kafla um náttúruvá. Markmiðið sem segir að tryggja ætti reglulegar mælingar og vöktun á aðstæðum á stöðum sem eru viðkvæmir fyrir áhrifum loftslagsbreytinga á við fjölmarga aðra

flokka en samgöngur, s.s. vatn og fráveitur, orku og orkumál og atvinnuvegi. Náttúruvá er málaflokkur sem snertir alla þessa þætti og því á þetta markmið vel við.

Skipulagsmál (kaflí 5)

VFÍ telur kafla um skipulagsmál metnaðarfullan og umfjöllun um skipulagsmál og áhrif loftslagsbreytinga vandaða. Mörg þessara mála hafa verið í umræðunni um nokkurt skeið og tryggja þarf að markmiðin hljóti brautargengi og skili sér inni í skipulagsgerð.

Tekið er undir markmið um að yfirfara löggjöf sem snertir mannvirkjagerð og uppbyggingu innviða samhliða endurskoðun á lögum og reglugerðum um skipulag og umhverfismat áætlana. Þá er það ánægjuefni að sjá umfjöllun um aðkomu fleiri aðila að skipulagsvinnu vegna loftslagsbreytinga, s.s. aðila úr trygginga- og fjármálageiranum. VFÍ telur að það muni bæði styrkja skipulagsvinnu og virkja fleiri aðila í umræðu um loftslagsbreytingar og aðlögun vegna þeirra.

Vatn og fráveitur (kaflí 6)

Í kaflanum koma fram markmið fyrir neysluvatn og vatnsveitur en ekki kemur skýrt fram hver markmið fyrir fráveitur eru. Taldar eru upp aðgerðir vegna fráveitu sem lagðar eru til í skýrslu vísindanefndar um loftslagsbreytingar en ekki er ljóst hvort þær aðgerðir eigi að teljast til markmiða hvítbókar eða ekki.

Orka og orkumál (kaflí 7)

Í kafla 7 er sett fram markmið um að loftslagsverja dreifikerfi raforku frekar en nú er. Þetta þýði m.a. að halda áfram lagningu jarðstrengja þar sem það á við. Hins vegar er framar í kaflanum bent á styttri endingartíma jarðstrengja vegna lengri þurrkatímabila vegna loftslagsbreytinga. Lagt er til að skoða betur orðalag í umfjöllun um ofangreint markmið m.t.t. þessara upplýsinga. Ef til vill eru áhrif þurka á endingartíma jarðstrengja þáttur sem þarf að skoða sérstaklega og þá er réttast að setja um það markmið.

Samgöngur (kaflí 8)

Eins og fram kemur í athugasemd um *Náttúruvá (kaflí 4)* hér að framan telur VFÍ að markmið um vöktun loftslagsbreytinga eigi ekki síður heima í kafla um náttúruvá.

Atvinnuvegir (kaflí 9)

VFÍ tekur undir mikilvægi þess að fyrirtæki þurfi að meta loftslagsáhættu í sínum rekstri en telur að styrkja megi markmiðin með ákveðnara orðalagi og nánari útskýringum.

Sjávarútvegur

Þriðja og síðasta markmið í kafla um sjávarútveg er ekki stutt með skýringum eins og önnur markmið. Þetta markmið, sem snýr að því að kanna þörf á að gerðar verði áætlanir um aðlögun sjávarútvegs og fiskeldis að áhrifum loftslagsbreytinga er í raun samsvarandi skýringu við annað markmið kaflans. Í þeirri skýringu segir að þar sem mat á aðlögunarþörf og nauðsynlegum innviðum fyrir sjávarútvegsfyrirtæki og samfélag hefur ekki verið framkvæmt er nauðsynlegt að ráðist verði í slíkt.

Vátrygginga- og fjármálastarfsemi

VFÍ fagnar umræðu um um loftslagsáhættu viðskiptavina fjármálastofnana og vátryggingafélaga. Mikilvægt er að draga úr loftslagsáhættu með því að styrkja upplýstan feril fjárfestinga með skýrum kröfum um aðlögun loftslagsbreytinga í skipulagsáætlunum, reglugerðum um mannvirki og skilmálum í vátryggingum og vegna lánveitinga.

Vísað er til þess sem kemur fram hér að ofan varðandi samræmi í umfjöllun og markmiðasetningu mismunandi atvinnuvega.

Lýðheilsa (kafli 9)

VFÍ tekur undir mikilvægi þess að horfa til lýðheilsu við aðlögun á loftslagsbreytingum. Mikilvægt er að draga lærdóm af Covid-19 faraldrinum og viðbrögðum við honum og heimfæra á aðlögunaraðgerðir í loftslagsmálum. Einstakt samstarf stjórnvalda og vísindamanna er nokkuð sem óskandi væri að hægt væri að yfirfara á loftslagsmál, bæði hvað varðar aðgerðir til aðlögunar og til að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda.

Reykjavík, 29. júní 2021.

Stjórn Verkfræðingafélags Íslands.